

Motion till riksdagen

1988/89:Jo958

av Gunnar Björk och Karin Starrin (båda c)

Miljöfrågor i Gävleborgs län

Sammanfattning

Gävleborg är ett län med rika naturliga förutsättningar för en bra natur och livsmiljö.

Länet domineras av tung industriverksamhet. Massa- och pappersindustrin både i länet och i angränsande områden påverkar vattenkvaliteten i Östersjön. Stålintustrins påverkan sker i första hand genom stoftutsläpp och vissa bullerproblem. Ett annat problem i länet är de höga halterna av kvicksilver och försurningen både i vattendragen och i marken.

Ett aktivt arbete pågår för att åtgärda en rad av de nämnda problemen. Projekt kalkning är ett sådant exempel. Ett annat är den miljöövervakning som hittills skett i Östersjön via SMHI:s mätningar.

Det är viktigt att det pågående arbetet i länet kan fullföljas. Härvid är det av stor betydelse vilka resurser länsstyrelserna disponerar för sin tillsynsverksamhet. Vi förutsätter att länsstyrelserna kommer att få förstärkta resurser. När det gäller insatserna för att minska försurning och kvicksilver i sjöar och övriga vattendrag är det väsentligt att de nu pågående projekten med kalkning kan fortsätta på permanent basis, om de hittillsvarande positiva resultaten står sig när försöken avslutas.

Vi kräver

- Fortsatt kalkning
- Miljöövervakning i Bottniska viken och Jungfrukusten
- Kamp mot översvämningsskador
- Kartläggning av farliga godstransporter genom länet
- Analyserna av länets skogsskador måste intensifieras
- Arbetet med radonfaran måste fortlöpande rapporteras till riksdagen.

Miljöövervakning i Bottniska viken

När det gäller miljöövervakningen i Bottniska viken har det under minst 20 års tid gjorts systematiska vattenprover i havsvattnet. SMHI har under de senaste åren haft ansvaret för dessa provtagningar. SMHI har i en skrivelse till länsstyrelserna och kommunerna längs Norrlandskusten informerat om att fortsatta miljöundersökningar i Bottniska viken har inställts på grund av finansieringsproblem.

Avsikten med de oceanografiska undersökningarna är att belysa storskaliga och långsiktiga förändringar i de öppna havsområdena vad avser salthalt.

temperatur samt syre- och närsaltförhållanden. Sedan slutet av 70-talet undersöks även biologiska förhållanden och miljögiftförekomst inom ramen för det nationella samarbetet, och en förutsättning för att Sverige skall uppfylla sina åtaganden.

De resultat som framkommer från dessa undersökningar i Bottniska viken utgör ett nödvändigt referensmaterial för den regionala miljökontrollen. Länsstyrelsen måste ha kännedom om de storskaliga miljöförhållandena för att rätt kunna bedöma effekterna av utsläpp från olika miljöfarliga verksamheter.

Kontrollen av tillståndet i havet är också en förutsättning för att de verkliga miljöproblemen skall kunna definieras och att åtgärder sätts in för att motverka storskaliga miljöeffekter. I aktionsplanen mot havsföroreningar föreslås bl.a. mot denna bakgrund ett utökat program för övervakningen av miljötillståndet i havet.

I aktionsplanen läggs vidare stor vikt vid det internationella samarbetet för att komma till rätta med miljöproblemen i haven. Möjligheterna för Sverige att förhandla med andra stater om åtgärder för att minska havsföroreningarna försvåras om inte de internationella överenskommelserna uppfylls.

Det är mot denna bakgrund nödvändigt att mätningarna i Bottenviken kan fortsätta. Därför måste medel ställas till förfogande. Detta har också yrkats i centerens partimotion om miljön.

Rädda havet och sjöarna

Utöver de mycket stora miljöproblem som kartlagts längs kusten är det sedan tidigare känt att sjöar och vattendrag i Gävleborgs län är mycket hårt drabbade av försurning och förhöjda kvicksilverhalter i fisken. I 1000-talet sjöar i länet har konstaterats vara allvarligt påverkade och av dessa är ett 50-tal helt svartlistade för fiske. Länsstyrelsens naturvårdsenhet räknar med att ytterligare några hundra sjöar kan komma att bli svartlistade sedan provfiskning skett och analyser genomförts.

Kvicksilver förekommer också i bottensediment i vattnet utanför cellulosaindustierna. I t.ex. Gävlebukten beräknas stora mängder kvicksilver finnas i bottenslammet. En sanering utanför Korsnäs-Marma visade sig innehålla 1 500 kg kvicksilver.

I Dellångersåns vattensystem nerströms gamla Forsså Bruk i Näsvisen har fisken visat sig innehålla mycket höga halter kvicksilver. Behovet av att sanera de fiberbankar omfattande ca 300 000 m³ med högt kvicksilverinnehåll är mycket stort, men eftersom fabriken sedan länge är nedlagd finns ingen att utkräva ansvar av. En sådan sanering skulle bli den första i sitt slag i strömmande vatten och en statlig ekonomisk insats för att möjliggöra en snabb sanering är motiverad.

Försurning och skogsdöd

Skogsvårdsstyrelsen i Gävleborg har anlagt ett antal observationsytor inom länet. Främst har det gällt att mäta skogens försämrade hälsotillstånd genom att mäta den förlorade barrmassan. Hittills har det i första hand handlat om gran. Man har i de studier som skogsvårdsstyrelsen gjort i samarbete med

kommunerna kommit fram till att 10–15 % av granbestånden är skadade i bestånden över 60 år i Hälsingland. Motsvarande siffra för Gästrikland är 5–10 %.

Mot. 1988/89
Jo958

Enligt länets expertis ökar skadorna år för år i Gävleborg. Man konstaterar att skadorna är större i höjdlägen samt i kustområdet efter Jungfrukusten. Det innebär också att i kärva klimat och magra marker är skadorna större. Viss koppling till lokal industri finner man också.

Man räknar med att utvecklingen de närmaste åren kommer att styras av klimatet, främst nederbördsmängden under sommarmånaderna.

Långsiktigt kommer skadorna troligen att styras av mängden surt nedfall. Man beräknar att det sura nedfallet i dag fortfarande är så stort att markförsurningen fortsätter på de magraste jordarna i länet.

Det nuvarande arbetet har i huvudsak inriktats mot de norra delarna av länet, beroende på kommunernas möjligheter och intresse att delta.

Det kan inte bara vara ett kommunalt intresse att skogsskadorna observeras och undersöks. Detta är en riksfråga, varför staten måste ta ett större ansvar. Det gäller nu att gå vidare med förfinade analyser. Barr och kemiska analyser måste vara nästa steg. För detta krävs statliga resurser.

Radon

Tack vare forskningsinsatser vid byggforskningsinstitutet i Gävle har stora insatser gjorts för att lokalisera och mäta radonhalten i bostäder.

Det är nödvändigt att institutet får de resurser som krävs för detta arbete. Årets ökning på detta område är glädjande men kan med hänsyn till faran inte anses tillräcklig.

Högsta uppmätta radonvärde i inomhusluften är 18 000 Bq/m³. Miljö- och hälsoskydds nämnden har ett stort ansvar för att spåra bostäder med höga radonhalter.

Farligt gods genom länet

Länsstyrelsen genomförde 1977 en inventering av transport och lagring av hälso- och miljöfarliga varor i länet. Inventeringen är numera föråldrad.

Räddningsverket har ansvaret för landtransporter av farligt gods. Arbetet pågår för närvarande inom verket att ta fram statistik om flödet av farligt gods i landet. Det är angeläget att verket får möjlighet att göra en landsomfattande studie av hanteringen av farligt gods. Studien kan ligga till grund för ett fortsatt arbete på läns- och kommunnivå. Transporterna av farligt gods har sedan den förra inventeringen gjordes ökat markant i länet, vad gäller såväl antalet produkter som mängden. En ny kartläggning av farligt gods, såväl till lands som till sjöss, bör snarast göras, inte bara i vårt län utan i hela landet.

Statens räddningsverk bör mot denna bakgrund få i uppdrag att genomföra en landsomfattande kartläggning av transporter av farligt gods.

Tjernobylikatastrofen

Tjernobylikatastrofen slog hårt i Gävleborg. För hela Sverige har kärnkraftsolyckan i Tjernobyl fått konsekvenser på en rad samhällsområden. Olika

typer av åtgärder och forskningsinsatser vidtas inom ett flertal myndigheter och organisationer.

Mot. 1988/89
Jo958

Kunskapen om olyckans konsekvenser och behovet av olika åtgärder förändras hela tiden.

För att mildra konsekvenserna av det radioaktiva nedfallet i Sverige har en rad åtgärder vidtagits. Regeringen har beslutat att ersättning skall utgå för produkter från jordbruks-, trädgårds- och renköselföretag som inte får saluföras på grund av för höga halter av radioaktiva ämnen.

I Gävleborg fick man drastiskt kännedom om hur de centrala myndigheterna agerar och fungerar i en krissituation. Avsaknaden av initiativkraft och iderikedom har såväl vid Tjernobyk Katastrofen som vid strömvabrottet i radioförbindelserna visat allvarliga brister på myndigheternas initiativförmåga. Tack vare att större initiativkraft funnits på regional och lokal nivå har dessa kriser kunnat hanteras.

I Gävleborg finns fortfarande i januari 1989 i viltet spår av radioaktiva ämnen. Rådjur skjuts fortfarande med över 10 000 Bq/c. Skulle inte gränsvärdet ha höjts skulle stora delar av vissa regioner fortfarande vara svartlistade. En kartläggning bör göras av kvarvarande strålnings effekter i mat och kött.

Hemställan

Med anledning av vad som anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om att miljöundersökningar i Bottniska viken kan fortsätta,

{att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att resurser tillskapas på länsstyrelsens naturvårdsenhet.¹}

{att riksdagen hos regeringen begär att Statens räddningsverk får i uppdrag att genomföra en kartläggning av transporter med farligt gods.²}

2. att riksdagen hos regeringen begär att projekten med kalkning kan fortsätta i oförändrad skala,

3. att riksdagen hos regeringen begär att fortsatt utvärdering görs i Gävleborgs län över vilka effekter Tjernobyk Katastrofen fortfarande har för länet.

4. att riksdagen hos regeringen begär att medel tillförs så att intensifierade analyser kan ske av skogsskadorna i Gävleborg.

{att riksdagen hos regeringen begär fortlöpande redovisning av arbetet med radon i bostäder.¹}

Stockholm den 25 januari 1989

Gunnar Björk (c)

Karin Starrin (c)

¹ 1988/89:Bo550

² 1988/89:Fö728

TECKENFÖRKLARING

- Länsgrens
- - - Kommungrens
- · · · · Församlingsgrens
- Kommuncentrum
- ⊙ Topografiska kartans indelning
- Ekonomiska kartans indelning

Kartblankett
GÄVLEBORGS LÄN

DISTRIKTSPÄRM SKOGSSKADOR FLIK 1

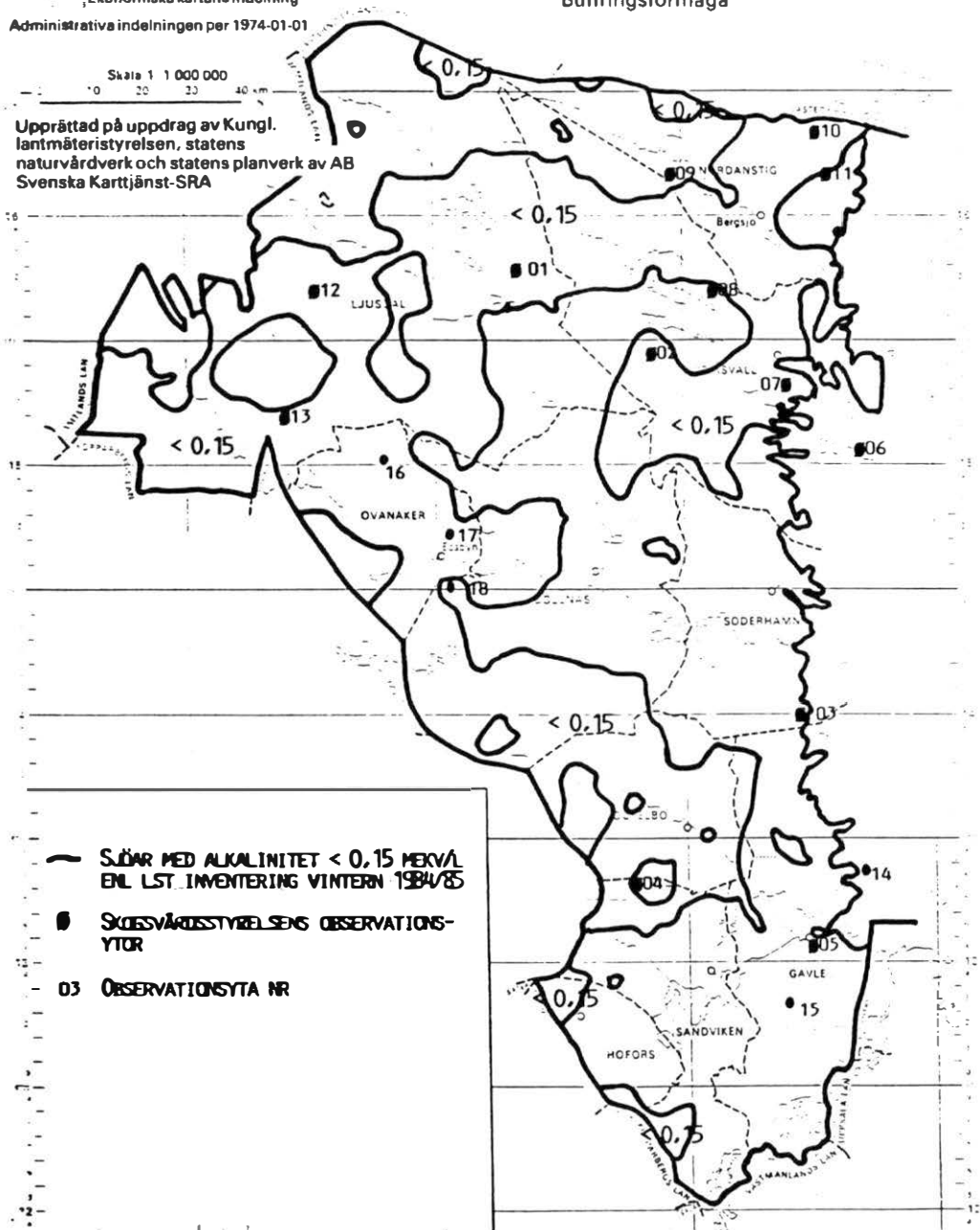
Visar markens
Buffringsförmåga

Administrativa indelningen per 1974-01-01

Skala 1 1 000 000

0 20 30 40 km

Upprättad på uppdrag av Kungl.
lantmäteristyrelsen, statens
naturvårdverk och statens planverk av AB
Svenska Karttjänst-SRA

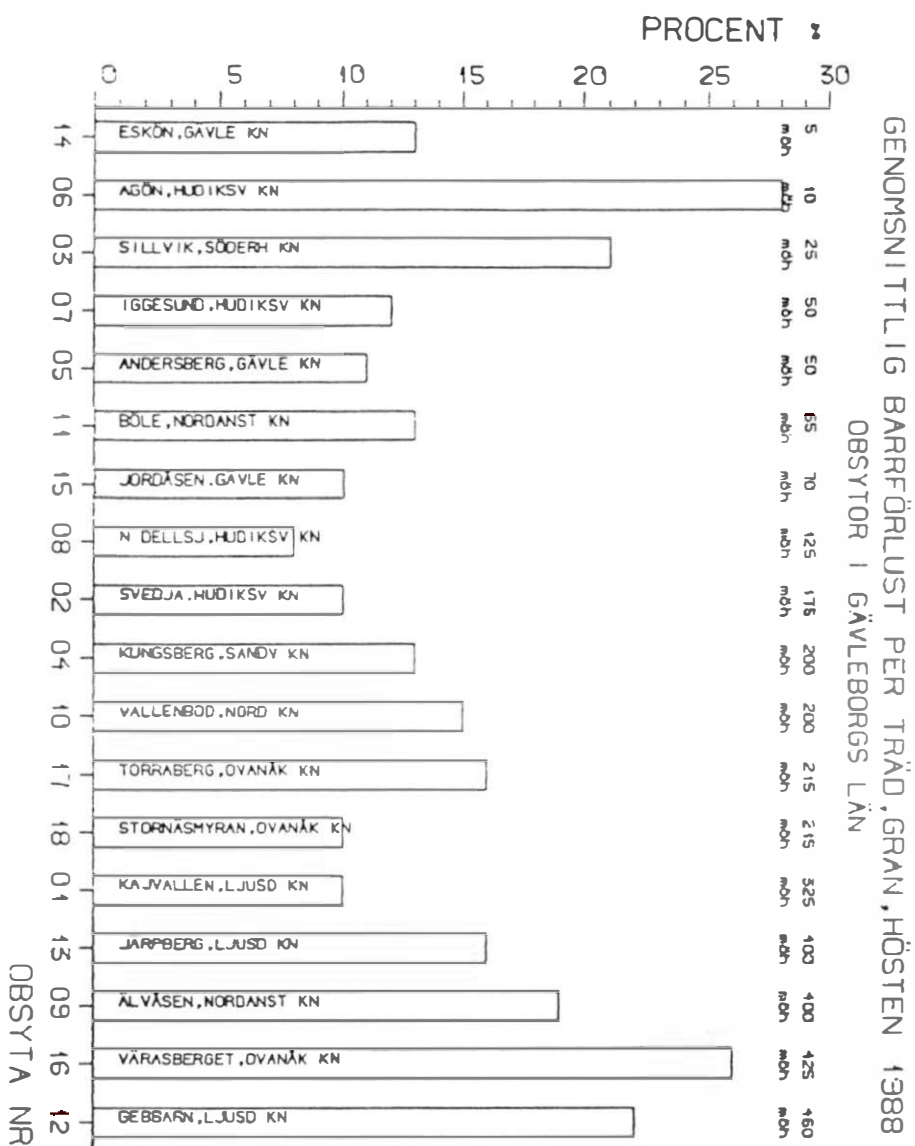

— SÖDAR MED ALKALINITET < 0.15 PERVA
ENL LST INVENTERING VINTERN 1984/85

● SKOGSVÅRDSTYRELSENS OBSERVATIONS-
YTOR

03 OBSERVATIONSYTA NR

Lantmät. AB SVENSKA KARTTJÄNST-SRA

Kommun	Obsyt Nr	Beläg	Prov/ Skikt	pH (KC1)	Näräm ¹ medv K. Ca.Mg	Bas- mättn %	Barrf ² H88 %	Barrkem V88:	
								Näräm ³	Barrf % ⁴
Nordans	09	Älvåsen	HUM mv	2,96	31,9	63,4	19	11,3	21
Nordan	10	Vallenbod	HUM mv	3,11	37,4	83,2	15	11,7	19
Nordan	11	Gnarp	HUM mv	3,16	30,9	64,1	13	13,1	9
Hudiksv	02	Svedja	HUM mv	3,82	28,4	92	10	13,7	5
Hudiksv	07	Iggesund	HUM mv	2,82	26,8	55,8	12	12,2	11
Hudiksv	08	N Dellensj	HUM mv	4,08	69	94,6	8	16,2	5
Ovanåk	16	Värasberg	HUM mv	3,12	32,7	76,3	26		
Ovanåk	17	Torraberg	HUM mv	2,82	34,8	74	16		
Ovanåk	18	Stornäsmyr	HUM mv	2,98	34,9	69,4	10		
Gävle	05	Andersberg	HUM mv	3,1	39,7	79,8	11		
Gävle	14	Eskön	HUM mv	2,84	42,6	77,4	13		
Gävle	15	Jordåsen	HUM mv	2,9	39,8	79,4	10		

HUM mv = Medelvärde för humusprov

Kommun	Obsyt Nr	Beläg	Prov/ Skikt	pH (KC1)	Näräm ¹ medv K. Ca.Mg	Bas- mättn %	Barrf ² H88 %	Barrkem V88:	
								Näräm ³	Barrf % ⁴
Nordans	09	Älvåsen	MIN mv	4,07	0,8	9,05	19	11,3	21
Nordan	10	Vallenbod	MIN mv	4,11	1,6	26,6	15	11,7	19
Nordan	11	Gnarp	MIN mv	3,96	0,7	17,4	13	13,1	9
Hudiksv	02	Svedja	MIN mv	4,23	1	22	10	13,7	5
Hudiksv	07	Iggesund	MIN mv	3,94	0,5	9,2	12	12,2	11
Hudiksv	08	N Dellensj	MIN mv	3,78	4,1	42,4	8	16,2	5
Ovanåk	16	Värasberg	MIN mv	4,34	0,5	13,8	26		
Ovanåk	17	Torraberg	MIN mv	3,96	0,8	8	16		
Ovanåk	18	Stornäsmyr	MIN mv	4,24	0,7	18,8	10		
Gävle	05	Andersberg	MIN mvSTEN				11		
Gävle	14	Eskön	MIN mvSTEN				13		
Gävle	15	Jordåsen	MIN mvSTEN				10		

MIN mv = Medelvärde för mineralprov (övre delen av rostjorden)

¹ Medelv mikromol/g.

² Medelv ytan.

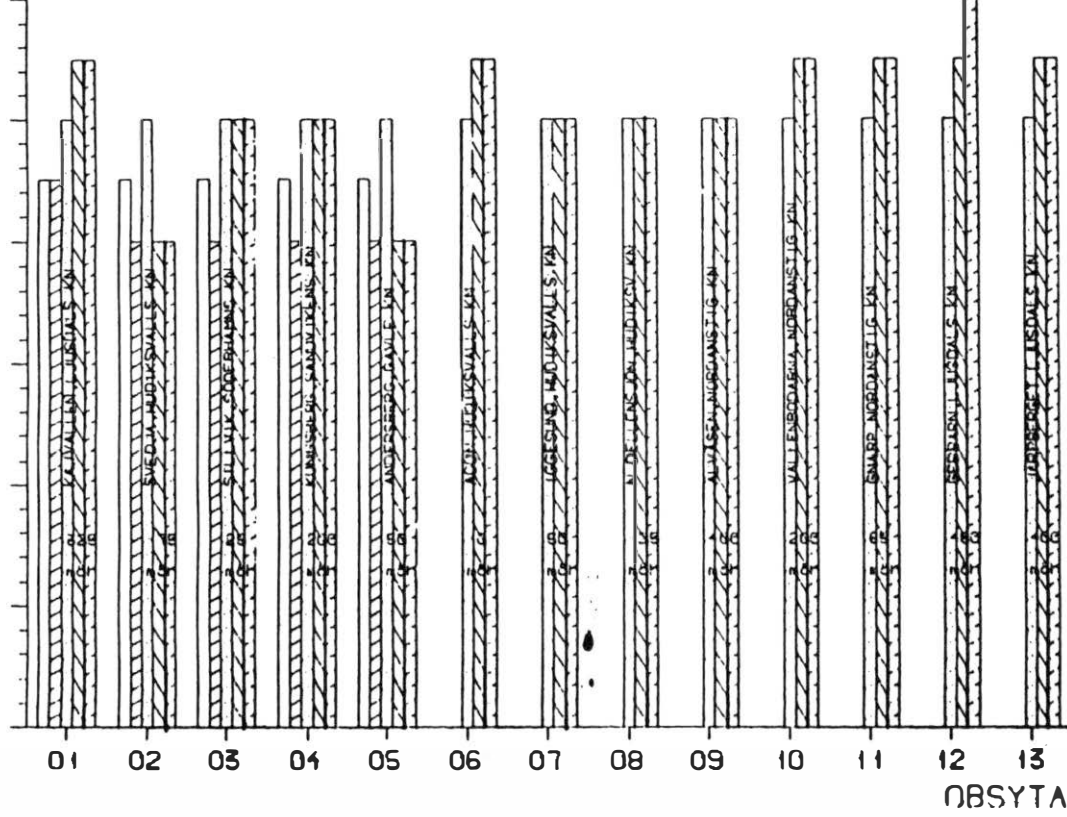
³ Sum K. Ca. Mg mg/g.

⁴ Medelv aktuella t.

Se även provtagningsinstruktion 1987-12-11 och analysprotokoll från SLU.

RELATIV UTVECKLING AV BARRFÖRLUST ENL FOTO, GRAN
OBSYTOR I GÄVLEBORGS LÄN. JÄMFÖRBARHET INOM RESP YTA

<<<< MINSKNING ÖKNING >>>>

TIDPUNKT

□ H84

▨ H85

▩ H86

▧ H87

▦ H88

DIAGRAMMET
OMFATTAR YTOR
ANLAGDA SENAST
HÖSTEN 1987.